

Bekymringssamtalen

**Et velegnet hjelpemiddel i personorientert
forebygging rettet mot ungdom.**

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr : 591 & 652

Antall ord: 7913

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA.	3
1.2 BEGRUNNELSE FOR VALG AV PROBLEMSTILLING.	3
1.3 PROBLEMSTILLING	4
2.0 METODE	5
2.1 VALG AV METODE.....	5
2.2 FREMGANGSMÅTE.....	5
2.3 VALG AV LITTERATUR	6
3.0 HOVEDDEL	7
3.1 FOREBYGGING	7
3.2 PERSONORIENTERT FOREBYGGING.....	8
3.3 HVA ER EN BEKYMNINGSSAMTALE?	8
3.3.1 <i>Dialog fremfor monolog</i>	9
3.4 TIDLIG INTERVENSJON	11
3.5 BEKYMNINGSSAMTALEN SOM ETTERRETNINGSKANAL.....	13
3.6 SAMARBEID.....	14
3.6.1 <i>Involvering av foresatte</i>	14
3.6.2 <i>Samarbeid med andre instanser</i>	16
3.7 STRAFF, HVOR GÅR GRENSEN?.....	18
4.0 AVSLUTNING	21
LITTERATURLISTE 5.0	24
5.1 SELVVALG PENSUM.....	25

1. Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema.

Temaet i denne oppgaven er bruk av bekymringssamtalen i politiets personorienterte forebygging rettet mot ungdom.

Bakgrunn for vår problemstilling bygger på erfaringer vi begge gjorde i praksisåret da vi var stasjonert ved samme politistasjon i en av Norges største byer. I løpet av denne perioden hospiterte vi to uker ved U-18 forebyggende avdeling. Her gjennomførte vi begge bekymringssamtaler med ungdom som enten hadde begått en kriminell handling, eller som befant seg i en risikosone for å begå kriminalitet.

Ungdomstida er en tid hvor identiteten begynner å formes. Man er ikke lenger barn, men heller ikke voksen. Identiteten påvirkes av venner og det sosiale livet utenfor familien. Det blir flere sosiale spilleregler og normer som må følges i hverdagen, alt er ikke like svart/hvitt som i barndommen. Fauske og Øia (2010) viser at det er i alderen 18-20 år flest blir tatt for en kriminell handling (s.40-45).

Vi erfarte i løpet av praksisåret at det var flere unge enn det vi hadde sett for oss som begikk kriminalitet, eller befant seg i en risikosone. Vi reagerte også på dette ikke hadde høyere prioritering i distriktet, ut ifra hvordan vi opplevde omfanget av ungdomskriminalitet.

Vi har derfor valgt å fokusere på ungdom som befinner seg i en risikoperiode av livet hvor de potensielt kan etablere en livsstil som er på kant med loven. Det er ovenfor denne gruppen vi mener politiet har størst mulighet til å lykkes med å skape en positiv endring. Klarer politiet å fange opp disse ungdommene har de en gyllen mulighet til å påvirke dem i riktig retning.

1.2 Begrunnelse for valg av problemstilling.

Bekymringssamtalen er et verktøy politiet bruker i personorientert forebygging. I POD sin handlingsplan om politiets narkotikabekjempelse 2011-2015 blir bekymringssamtalen trukket fram som et av de viktigste hjelpemidlene til politiet i det forebyggende arbeidet mot ungdom (s. 17).

I etterkant av en bekymringssamtale en av oss gjennomførte, som vi også diskuterte sammen i løpet av praksisåret, satt vi igjen med mange ubesvarte spørsmål. Spørsmålene dreide seg om

selve gjennomføringen og hva slags effekt bekymringssamtalen egentlig ga. Bakgrunnen for denne samtalen var en 17 åring som hadde blitt tatt for bruk og besittelse av hasj. Målet med samtalen var å tilby han et alternativ til straff, hvor gevinsten var at han skulle slippe å få denne hendelsen på rullebladet. Under samtalen viste gutten ingen interesse eller ønske om en alternativ reaksjon til straff. Han ønsket heller et forelegg for lovbruddet slik at han slapp å ha noe mer med politiet å gjøre. Gutten var mer opptatt av å fortelle at hasj ikke var skadelig og at han uansett hva, kom til å fortsette med hasjrøyking. Han mente det var urettferdig at akkurat han måtte møte til samtale hos politiet da alle han kjente også røyket hasj jevnlig. Denne gutten kan man si viste en form for antisosial atferd. Fauske og Øia (2010) tar i bruk begrepet antisosial atferd om atferd som bryter med de sosiale spillereglene og normene i samfunnet (s.233).

Tilstede under samtalen var også hans far, det var tydelig at han var oppgitt over sønnens holdninger. Samtidig fraskrev han seg alt ansvar, da han mente ene og alene at dette var sønnens problem. Dette tydeliggjorde for oss at det er mange faktorer som vil påvirke både gjennomførelsen og effekten av en bekymringssamtale. Etter å fortalt veileder på U-18 om denne samtalen var tilbakemeldingen «ja, ja vi kan ikke redde alle».

Etter endt hospitering på U-18 fikk vi et innblikk i bruk av bekymringssamtalen. Dette gjorde oss nysgjerrige og vi fikk et ønske om å gå mer i dybden på om bekymringssamtalen er et velegnet hjelpemiddel i politiets personorienterte forebygging rettet mot ungdom. Fungerer bekymringssamtalen som et forebyggende verktøy? Fører tidlig intervensjon til et avvik som i utgangspunktet ikke er så stort? Bidrar det til stempling av ungdom som egentlig bare driver med grenseutprøving? Er det etisk dilemmaer knyttet opp mot en slik samtale? Kan bekymringssamtalen oppleves som straff? Hva vil det si at foreldrene involveres i samtalen? Hvilken rolle spiller andre etater inn i dette arbeidet? Dette er noen av spørsmålene vi ønsker å belyse gjennom vår oppgave og problemstilling.

1.3 Problemstilling

På bakgrunn av dette har vi valgt ut følgende problemstilling;

«På hvilken måte fungerer bekymringssamtalen som et hjelpemiddel i politiets arbeid med ungdom og ungdomskriminalitet?»

2.0 Metode

2.1 Valg av metode

Metode er verktøyet vi benytter når vi vil undersøke noe. Det er et hjelpemiddel for innsamling av data, altså informasjonen som er nødvendig for våre undersøkelser (Dalland, 2012, s.112). Dalland viser også til Aubert som beskriver hva metode er;

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder” (s. 111).

For å belyse vår problemstilling har vi valgt å ta utgangspunkt i teoretisk oppgave som metode. Denne innfallsvinkelen åpner for å bruke forskning og teori som allerede eksisterer som utgangspunkt for redegjørelse av problemstillingen (Politihøgskolen, 2014). Det åpner også for å implementere tekster og synspunkter fra flere fagområder som kriminologi og sosiologi m.fl. Dette medfører at vi kan få en bredere tilnærming for å belyse problemstillingen og det gir oppgaven mer tyngde. Hvis flere profesjoner og fagfelt støtter oppunder teorien er det også enklere å bekrefte eller avkrefte den. Bakdelen med å velge denne oppgavetypen er at vi ikke får gått dypt nok inn i noen spørsmål, noe vi kunne oppnådd ved å benytte seg av en mer kvalitativ og erfaringsbasert metode.

2.2 Fremgangsmåte

Innledningsvis satt vi av god tid til å begrense tema og utarbeidet en problemstilling som ikke favnet for bredt, men samtidig ikke var for snever. Etter å ha utarbeidet en disposisjon brukte vi mye tid til å finne litteratur som er relevant for problemstillingen og temaene. Først og fremst har vi anvendt internett og søkemotoren BIBSYS, for å finne frem til litteratur. I tillegg har vi diskutert og fått hjelp av lærere ved Politihøgskolen for å finne litteratur som kan belyse oppgaven. Når vi har funnet bidrag som har vært aktuelle for oppgaven har vi bevisst benyttet litteraturens henvisninger til andre kilder for å finne teori som støtter oppunder argumentene, samt for å finne ny litteratur. Dette innebærer at utsagn, argumenter, samt teorier og lignende som belyses i oppgaven stammer fra hovedkilden eller sekundærkilden, hvor det vises til hovedkilden. Vi har benyttet oss av ulike søkeord som vi også har

kombinert, for eksempel ”bekymringssamtale”, ”ungdom”, tidlig intervensjon” og ”forebyggende politiarbeid”.

Det finnes en del generell og god litteratur rundt temaet bekymringssamtale, som virkemiddel i politiets forebyggende arbeid. Samtidig er samtalen et relativt nytt hjelpemiddel politiet benytter, noe som medfører at den er i en dynamisk utviklingsprosess med retningslinjer som videreutvikles. Siden samtalen er et forholdsvis ferskt virkemiddel, har det derfor vært en utfordring for oss å finne litteratur som er kritisk til bekymringssamtalen som verktøy. En grundig evaluering av samtalen som metode og hva slags effekt den faktisk gir, i et forebyggende perspektiv er noe vi derfor har savnet.

2.3 Valg av litteratur

Vi har hovedsakelig benyttet oss av to bidrag for å belyse vår oppgave;

Veileder for politiets bekymringssamtale (POD, 2011): Tar for seg teori om hvorfor, når og hvordan samtalen bør benyttes som verktøy i et forebyggende perspektiv. Den bygger på kunnskap som er forskningsbasert, men også kunnskap fra politibetjentes egne erfaringer.

I forkant (Lie, 2011): Boken er pensum ved Politihøgskolen i modulen forebyggende politiarbeid. Den bygger på en kombinasjon av forfatterens egne kvalitative undersøkelser og forskningsteori fra andre forfattere. Boken omhandler forebygging i et polisiært perspektiv, og har et eget kapittel om personorientert forebygging, som er sentralt i vår oppgave.

Vi har også anvendt handlingsplaner og strategier utarbeidet av regjeringen, justis og beredskapsdepartementet og stortinget for å belyse problemstillingen. Vi har hele veien vært kritiske til kildene vi har brukt i oppgaven. Litteraturen vi har valgt å legge hovedvekten på er valgt ut fordi den er nøytral, presis og pålitelig. Noen av bidragene kombinerer også forskning med innspill og erfaringer fra politibetjenter. Dette i kombinasjon med offentlige rapporter synes vi gir en fin balansegang, noe som gir innholdet troverdighet.

3.0 Hoveddel

3.1 Forebygging

”Målet for politiets kriminalitetsforebyggende arbeid er å forhindre at det blir begått kriminalitet både gjennom å gripe inn i årsakene til kriminalitetsutviklingen og å hindre gjentatte lovbrudd” (Strategiplan, forebyggendepolitiarbeid 2002-2005, s 9).

En av politiets viktigste oppgaver er å forebygge kriminalitet, alle ansatt i etaten bør derfor ha fokus på dette, uavhengig av hvor de jobber. Beslutninger på politisk nivå om hvilket politi det norske samfunn vil ha, samt funksjoner og roller som legges til politietaten påvirker det forebyggende politiarbeidet (Lie, 2011, s 20).

Forebyggende virksomhet er nevnt først i hvordan politiets ansvar og mål skal nås (Politiloven § 1). At politiet skal drive forebyggende arbeid reguleres også flere steder i lovverket. Blant annet står det i politiinstruksen § 2-1, 2 ledd at *”I ethvert tilfelle gjør politiet best nytte for seg hvis det på forhånd lykkes i å forebygge eller avverge lovbrudd eller ordensforstyrrelser”*.

For å forebygge kriminalitet benytter politiet seg av ulike strategier. Strategiene strekker seg i spennet fra forebygging opp mot enkeltpersoner, til hvordan politiet i konkrete situasjoner kan begrense muligheten for å begå kriminalitet, for eksempel ved bruk av kameraovervåking (Lie, 2011, s. 252). Det er ulike synspunkter i hva slags strategier som gir effekt i kriminalitetsbekjempende arbeid, dette bygger på at det er vanskelig å definere gode mål for det forebyggende arbeidet (Egge, 2004, s. 29). Lie (2011) definerer forebyggende politiarbeid som: *”Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer”* (s. 21). Egges argumentasjon kan ses opp imot definisjonen til Lie om at forebygging handler om å være i forkant. Å måle noe som ikke har funnet sted er derfor en stor utfordring for politiet.

Definisjonen til Lie av forebyggende arbeid er et bredt begrep. For å avgrense vil vi i denne oppgaven fokusere på bekymringssamtalen, som er et verktøy politiet benytter i den personorienterte forebyggingen.

3.2 Personorientert forebygging

Strategiplanen for forebyggende politiarbeid 2002-2005 definerer personorientert forebygging som *”tiltak rettet både mot samfunnsmessige og individbaserte årsaker til problematferd og/eller kriminalitet i den hensikt å påvirke motivasjon, holdninger og atferd”* (s. 29).

Lie (2011) forklarer at personorientert kriminalitetsforebygging handler om å påvirke de bakenforliggende årsakene til at en person gjør en straffbar handling. Målet er å hindre unge i å begå lovbrudd. Strategien er rettet mot ungdom som politiet mener ligger i en risikosone for å begå lovbrudd. For eksempel ungdom som er i et miljø hvor utprøving av rus er vanlig (s. 60). Strategiplanen for forebyggende arbeid (2002-2005) viser også at barn og unge er en viktig målgruppe for personorienterte tiltak, hvor bekymringssamtalen fremheves som et viktig hjelpemiddel (s. 16).

Måltrettet forebygging mot ungdom som er risikoutsatt for kriminalitet anses som den mest effektive bruken av politiressurser. Arbeidet handler om å kartlegge ungdom og miljøer hvor man vet eller mener det er en høy risiko for at det blir begått kriminalitet (Lie, 2011, s. 61).

Den personorienterte strategien bygger på et tverretatlig samarbeid hvor politiet spiller en sentral rolle. Årsaken til kriminalitet er ofte kompleks, et godt samarbeid med andre etater er derfor nødvendig for å forebygge kriminalitet. Gjennom politiets arbeid med risikoungdom og bruk av bekymringssamtalen som verktøy kan de være en støttespiller til at hjelpeapparatet blir involvert (Lie, 2011, s. 62). Politiets samarbeid med andre instanser er noe av det vi vil ta for oss senere i oppgaven.

3.3 Hva er en bekymringssamtale?

En bekymringssamtale er et verktøy politiet benytter i den personorienterte forebyggingen rettet mot ungdom. Bekymringssamtalen følger to spor. Den ene er der hvor man pålegges og møte, dette følger av politilovenes § 13. Den andre baseres på frivillighet hvor politiet inviterer til samtale. Prinsippene for gjennomføring er lik uavhengig av om samtalen er pliktig eller frivillig (POD, 2011, s. 12). Lie (2011) viser til at møteplikten gjelder for de som har begått et lovbrudd. Frivillig møte gjelder unge som har utvist risikoatferd, men ikke er mistenkt for lovbrudd (s. 103).

Veilederen for politiets bekymringssamtale viser til at samtalen skal kartlegge ungdommen og de foresatte. Hele deres livssituasjon er derfor sentral i kartleggingen. Samtalen skal motivere til en positiv endring av den unges livssituasjon (POD, 2011, s. 10-11). For å unngå kriminalitet i fremtiden er ansvarliggjøring av ungdommens atferd og de foresattes rolle et viktig moment (Lie, 2011, s. 103).

Bekymringssamtalens hensikt er ikke å forebygge alene, den er en viktig brikke i et helhetlig forebyggingsperspektiv. En bevisstgjøring rundt politiets oppgave og kunnskapsområde er således viktig. Politiet skal ikke fungere som verken behandler eller terapeut, derimot skal politiet veilede og involvere andre aktører hvis nødvendig for senere oppfølging. Samtalen kan i mange tilfeller være grunnlaget for videre oppfølging, slik er samtalen et sentralt ledd også for andre instansers forebyggende arbeid (POD, 2011, s. 11).

For at den unge skal få reflektert rundt den uønskede atferden må det gis rom for at samtalen hovedsakelig styres av den unge. Et viktig mål er som nevnt å skape motivasjon til en forandring i livssituasjonen i positiv retning, både for den unge og foreldrene. Bevisst bruk av grense og inkluderingsstrategier er helt vesentlig for å skape positiv endring. Samtidig som man skal bygge opp og motivere den unge er det også viktig at politiet forteller at ungdommen har trådt over en grense og irretsetter når det er nødvendig. Politiet må være tydelig ovenfor den unge hvilke konsekvenser det medfører å begå et lovbrudd og at det til syvende og sist er den unge som har ansvaret selv (Lie, 2011, s. 119). Veilederen for bekymringssamtalen eksemplifiserer med at pålegg og advarsler om at den uønskede atferden må ta slutt er momenter man kan formidle i samtalen (POD, 2011, s. 14).

At ungdommen tar samtalen på alvor er viktig. Bekymringssamtalen er et budskap til den unge om at den uønskede atferden er fanget opp av politiet og at atferden ønskes endret (Nilstad, 2004, s.139). Balansegangen mellom å sette klare grenser og skape rom for positiv dialog hvor den unge i stor grad skal reflektere rundt problematferden, kan virke både utfordrende og vanskelig. Gode ferdigheter og kunnskaper om kommunikasjon synes viktig for politiet for å mestre sin rolle i bekymringssamtalen.

3.3.1 Dialog fremfor monolog

Dialog er en av hovedprinsippene for samtalen. Bekymringssamtalen skal gjennomføres som en dialog mellom politiet og de involverte partene (POD, 2011, s. 30). Diderichsen (2011) beskriver dialog som en samtale, der alle parter skal få komme til ordet og gjennom dette få

mulighet til å påvirke den andre sine forestillinger, verdier og handlinger (s. 116). I politiets møte med mennesker er god dialog et av de viktigste verktøyene, både for å skape tillit og forståelse, samt for å løse konflikter (POD, 2011, s. 5).

Hvis det ikke skapes rom for dialog kan kommunikasjonsproblemer bli en konsekvens, dette kan påvirke den unges motivasjon for atferdsendring. Under samtalen er det sentralt at oppmerksomheten rettes mot den unge, aktiv lytting fra politiets side er viktig for å vise tilstedeværelse og forståelse (POD, 2011, s. 44).

Lie (2011) henviser til Øvereide, han mener at profesjonelle samtaler med barn preges av samtaler som er innordnet. Bekymringssamtalen er å anse som en profesjonell samtale. En innordnet samtaleform bygger på at det er den unge som skal tilpasse seg kravene de voksne stiller i kommunikasjonen. Lie mener at bekymringssamtalen i for stor grad bærer preg av denne formen for kommunikasjon. Responsen til den unge vil i slike tilfeller bli strategisk ettersom det er den voksne part som beslutter troverdigheten i det den unge sier. Lie forklarer at bekymringssamtalen kan gå som planlagt for politiet og at de således føler seg fornøyd med gjennomføringen. Realiteten kan derimot være at ungdommen egentlig svarer slik de tror politiet ønsker at de skal svare, fordi de innordner seg. Det ligger et uskrevet krav om at den unge skal være enig med politiet, det kan medføre at det ikke legges til rette for ærlige og oppriktige svar. Politiet er helt avhengige av at den unge er ærlig for at de skal forstå dens reelle situasjon og kunne bidra til å endre atferden, i positiv retning. Ut ifra en slik betraktning kan det stilles spørsmålstegn til den forebyggende effekten bekymringssamtalen faktisk har.

Dialogisk samtale er en annen form for en profesjonell samtale med barn, forklarer Øvereide videre. I denne samtaleformen skal det tilrettelegges for at den unge får uttrykke seg slik han eller hun selv ønsker, innenfor visse rammer. Dialog bør være det store utgangspunktet hvis bekymringssamtalen skal fremstå som verdifull og ha en nytteverdi i et forebyggende perspektiv. Gjennom dialogen med ungdommen som er inne til samtale, kan politiet synliggjøre hvorfor de er bekymret, samtidig som de kan vise at de tar den unge på alvor. Ved å benytte aktiv lytting vil det åpne for at politiet kan forstå den unges situasjon slik det faktisk er, ungdommen kan da på eget initiativ bekrefte grunnlaget for bekymringen som foreligger (s. 110-111). Hvis ikke politiet er bevisst på dette, kan utfallet bli at den unge kun svarer på deres forventninger, noe som i så fall vil være lite forebyggende.

3.4 Tidlig intervensjon

Handlinger som tidligere ble håndtert av den uformelle sosiale kontrollen i samfunnet som for eksempel av foreldre og nabolag, er det nå i større grad politiet som tar seg av. Dette kan være fordi politiet har blitt flinkere til å samarbeide med andre aktører i samfunnet. En uheldig konsekvens av at politiet involverer seg på et tidligere stadiet enn før kan være at primærkontrollen blir svekket. Dette underbygger viktigheten av at de foresatte involveres tidlig i prosessen rundt bekymringssamtalen. Hvis ikke kan det føre til at de velger å overlate problemet til politiet og andre aktører (Lie, 2011, s. 117-118).

Det å fange opp ungdom med problematferd tidlig har blitt en av de viktigste oppgavene til politiet for å forebygge videre kriminalitet. Fauske og Øia (2010) skriver at risikoen for narkotikamisbruk og annen kriminalitet blant unge øker jo tidligere atferdsvanskene viser seg (s. 234). Denne uttalelsen er med på å underbygge viktigheten av en proaktiv tilnærming til det forebyggende arbeidet. Helsedirektoratets veileder fra bekymring til handling (2009) sier at tidlig intervensjon ovenfor ungdom med en risikoatferd er et prioritert satsningsområdet for myndighetene. Gjennom en tidlig intervensjon er ønske å forhindre en utvikling av avhengighet til rus eller annen kriminell løpebane (s. 4). For å oppnå tidlig intervensjon er bekymringssamtalen et hjelpemiddel politiet kan benytte.

Bekymringssamtale kan oppleves som et negativt ladet begrep, negativiteten underbygges av at det er politiet som innkaller til en slik samtale. Dette kan fort føre til at ungdommen og deres foreldre allerede før samtalen føler at de har blitt stemplet som et «problembarn» eller «dårlige foreldre». Et dilemma som kan oppstå i den personorienterte forebyggingen er i hvilken grad politiets tidlige involvering kan virke mot sin hensikt når de involverer seg ovenfor ungdommen (Lie, 2011, s.117). Så kan tidlig intervensjon gjennom en bekymringssamtale ha en negativ effekt? For ungdom med en uønsket atferd som har vist seg over tid kan en tidlig intervensjon i form av bekymringssamtale være et viktig ledd for å stanse den negative atferden. På den andre siden har man ungdom som bare har drevet med grenseutprøving, som er normalt for ungdom flest. At slik grenseutprøving tolkes som problematferd sier Lie (2011) kan være problematisk. Politiet kan oppfatte handlingene til ungdommen som så bekymringsverdig at de ønsker å ta tak i det gjennom en bekymringssamtale, mens for ungdommen kan det føles svært urettferdig å bli «straffet» for en oppførsel mange ungdommer kan ha (s. 117-118). Dilemmaet da blir om ikke de gode

intensjonene til politiet blir overskygget av at ungdommen kan bli stemplet som et avvik og blir stigmatisert.

Hauge (2007) forklarer at stempling er en prosess hvor en atferd først blir definert som et avvik og at personen som gjennomfører handlingen blir pekt ut som en avviker på bakgrunn av atferden. Personen befinner seg utenfor de rammene samfunnet definerer som normalt. Stempling kan blant annet skje ved at offentlig organer definerer handlingen som avvikende og reagerer mot dette. Resultatet kan bli at personen utpekes som lovbrøyer eller annen form for avviker. Videre forklarer Hauge at når man blir stemplet som avviker kan det føre til at man blir stigmatisert. Det betyr at personen selv oppfatter seg som en avviker og tar på seg denne rollen (s. 300-303). Opp imot Hauges argumentasjon kan derfor en innkallelse til en bekymringssamtale medføre at vedkommende kan bli stemplet som kriminell eller et avvik av samfunnet. En konsekvens av dette kan bli at ungdom som har vært inne til samtale med politiet i ettertid ser på seg selv som et avvik og blir stigmatisert. Dette vil i så fall være svært uheldig og samtalen kan da virke mot sin hensikt om å bidra til en positiv atferdsendring.

Frivillig oppmøte krever ingen hjemmel for å innkalle ungdommen til bekymringssamtalen, men kan knyttes til Politiloven § 1 og 2 sine bestemmelser om at politiet skal forebygge kriminalitet (POD, 2011, s.18). Dette viser at terskelen for å innkalle til bekymringssamtale i prinsippet er lav og at beslutningsmyndigheten ligger hos politiet. Veilederen for politiets bekymringssamtale (2011) utdyper nødvendigheten av å nøye vurdere om det er hensiktsmessig med en bekymringssamtale (s. 19). Ut ifra dette er det viktig at politiet er bevisst på konsekvenser som stempling og stigmatisering når de involverer seg i den unges liv.

En tidlig intervensjon kan derfor tenkes å ha positive og negative effekter. Vi opplevde i vår praksis at de vi hadde inne til en bekymringssamtale viste en antisosial atferd som Fauske og Øia beskriver. Det var nødvendig å ta tak i problemene de hadde og prøve å komme sammen til en løsning på deres utfordringer. Pedersen (1998) tydeliggjør sammenhengen mellom tidlig debut på rusmiddel og senere eksperimentering med hasj (s. 31), sett fra dette perspektivet kunne politiet i prinsippet innkalt alle som drakk på ungdomsfest til en bekymringssamtale. Realistisk sett har politiet ikke kapasitet til dette og for mange ville dette heller ikke vært nødvendig. Vår erfaring er at det lå en nøye vurdering i hvem som ble innkalt til samtale. Innkallelsene gjaldt stort sett ungdom som hadde begått konkrete lovbrudd, det var sjeldent det var ungdom som kun hadde utvist en form for risikoatferd. Lie (2011) påpeker at en tidlig intervensjon kan føre til at det dannes selvoppfyllende profetier blant ungdom som rammes av

en unødvendig bekymringssamtale (s. 117). Samtidig blir det i mange tilfeller heller ikke riktig å vente for lenge med en bekymringssamtale. Da kan fordelene med en tidlig intervensjon bli borte og veien til «rehabilitering» bli enda lengre. Det ideelle hadde vært om politiet hadde truffet riktig hver gang med alle som innkalles til en bekymringssamtale, men dette er nok ønsketenkning. Det finnes ingen fasit for når politiet bør involverer seg. Balansegangen med å komme inn på riktig tidspunkt synes derfor å være en stor utfordring for politiet i deres personorienterte forebygging mot ungdom.

3.5 Bekymringssamtalen som etterretningskanal

Politiets veileder for bekymringssamtalen (POD, 2011) fremhever etterretningsverdien som et sentralt moment i bekymringssamtalen. Samtalen kan gi verdifull informasjon som politiet kan bruke videre i forebyggende øyemed. Eksempelvis kan det fremkomme informasjon om steder hvor det foregår bruk og salg av narkotika. Andre opplysninger som kommer frem kan være sentrale for politiet når de etterforsker en straffesak. I et utvidet perspektiv kan politiet igangsette forebyggende tiltak basert på etterretningsverdien samtalen kan gi (POD, 2011, s. 41).

Hvordan politiet skal forholde seg til informasjon som kan føre til straff av ungdommen er en utfordring som kan oppstå. Formålet med bekymringssamtalen er å forebygge kriminalitet ved å hjelpe den unge, ergo ikke belyse en straffesak som er hensikten i et formelt avhør. Samtidig kan opplysninger som fremkommer være sentrale, sett i et etterforskningsperspektiv (Lie 2011, s. 107).

Hver bekymringssamtale skal registreres i politiets vaktjournal; politioperativt system, dette etter føringer fra Politidirektoratet. Det innebærer at ungdom som møter til bekymringssamtale på frivillig basis også registreres. Hensikten er å synliggjøre at politiet engasjerer seg i denne formen for forebyggende politiarbeid (Lie, 2011, s. 105-107) Et referat fra samtalen skal også legges inn i verktøyet Indicia, som fungerer som politiets etterretningsregister. Opplysningene lagres der, ”slik at de også kan brukes i kartleggings- og analyseøyemed” (POD, 2011, s. 41). Basert på at samtalen skal føres i politiets etterretningsregister, er det grunn til å stille spørsmål til om polititjenestemenn/kvinner kan ha ulik motivasjon for hva de ønsker å få ut av en bekymringssamtale. Er det egentlig å endre den unges atferd i positiv retning? Eller er det å få mest mulig informasjon som politiet kan

bruke for å kartlegge andre risikoungdom og miljøer? I veilederen for bekymringssamtalen (2011) fremkommer det ikke at den unge og foreldrene skal gjøres kjent med at samtalen vil bli registrert i politiets register. En annen ting vi stiller spørsmålsteget til er at ungdommene som ikke har gjort noe kriminelt, havner i politiets etterretningsregister. I ytterste konsekvens kan dette føre til at ungdommen kan bli stemplet som avvikere av politiet ved et senere møte.

I Ot.prp. nr. 106 (2001-2002, s. 50) vises det til at bekymringssamtalen fort kan bli et formelt avhør. For politiet er det derfor viktig å være bevisst på hvor grensen mellom forebygging og etterforskning går, samt ha klart for seg hva formålet med samtalen er. Hvis ikke kan dette bli en begrensning og man risikerer å miste hele hensikten med samtalen.

Politielloven § 13, 4 ledd (1995) sier at den mindreårige og foreldrene skal gjøres kjent med at de ikke har forklaringsplikt ovenfor politiet under bekymringssamtalen. Fremkommer det opplysninger i samtalen som rammes av straffeloven er det viktig at politiet opplyser om rettigheter og plikter i henhold til straffeprosessloven (Ot.prp. nr. 106 2001-2002, s. 50). Lie (2011) skriver at en løsning på dette dilemmaet er å først ta et avhør med en påfølgende bekymringssamtale. Avhøret vil ha fokus på avklare detaljer rundt lovbruddet, mens man i bekymringssamtalen bør ha oppmerksomhet på konsekvenser av valg og fremtiden. Selv om bekymringssamtalen byr på noen etiske dilemmaer er det viktig å påpeke at samtalen kan bidra til å snu en negativ trend for den unge og således være et positivt virkemiddel (s. 108). For å få til det er det viktig at hver enkelt polititjenestemann/kvinne har klart for seg hva hensikten og målet med samtalen er.

3.6 Samarbeid

3.6.1 Involvering av foresatte

Veilederen for bekymringssamtalen (2011) legger stor vekt på at foresatte bør involveres når man innkaller til samtale. Foresatte har påvirkningskraft på ungdommen, samtidig som de har det formelle ansvaret for ungdommen frem til man blir myndig. Det er viktig å ha med seg at det er disse som har hovedansvaret for barna, derfor er de som et utgangspunktet en viktig samarbeidspartner for politiet. (Lie, 2011, s. 62-63).

Resultater fra Ungdata viser at 8 av 10 ungdommer er svært fornøyd med foreldrene sine. (Ungdata, nasjonale resultater 2010-2012, s. 9). Resultatene viser oss at generasjonene er tett

knyttet til hverandre. Tallene viser oss også at de fleste unge har tillit til foreldrene sine. Dette underbygger at en involvering av de foresatte i samtalen kan være lurt.

Lie (2011) er opptatt av at når ungdommen først har kommet på kant med loven er det vesentlig at de foresatte opplever politiet som en støttespiller, slik at politiet er noen de kan prate med for å ta tak i utfordringene de står ovenfor på en god måte (s. 63). Når politiet har kommet på banen er det naturlig at det kan oppleves som en belastning for de foresatte. Dette kan medføre at de føler politiet ser på dem som dårlig oppdragere. At politiet ikke undergraver de foresattes autoritet blir i disse tilfellene viktig, da de foresatte er primæroppdragerne i ungdommens liv. Politiet må være bevisst på hva slags formaninger som formidles til de foresatte, for eksempel når politiet ønsker de skal vise mer interesse i ungdommen, eller være tydeligere i grensesettingen ovenfor den unge (s. 110).

Når politiet snakker med de foresatte vil de forstå om de fremstår som ressurssterke og ønsker barnets beste. Danner politiet seg et bilde av at det kan foreligge omsorgssvikt, har de mulighet til å tilkalle barnevernet med hjemmel i politiloven § 13, andre ledd (Auglend mfl., 2004, s. 535). Til tross for at politiet får inntrykk av at de foresatte ikke har god innflytelse på ungdommen, sier Lie (2011) at det i disse tilfellene vil ha mer for seg å veilede dem i rollen som foresatte, når alternativet er å utelukke dem i jobben med ungdommen. Selv om fokuset til politiet ovenfor "ressurssvake" foreldre vil få en annen karakter, vil en fordel være at den unge ser at politiet og de foresatte spiller på samme lag og at begge parter ønsker å hjelpe ungdommen (s. 62-63). Samtidig kan en konsekvens av at politiet tar parti med de foresatte føre til at ungdommen distanserer seg fra de "voksne". Opplever den unge at de foresatte og politiet allierer seg, vil dette virke mot sin hensikt og det kan skade relasjonsbyggingen (s. 110).

Veilederen for politiets bekymringssamtale (2011) anbefaler at samtalen deles inn i ulike faser. Politiet kan da få mulighet til å snakke med de foresatte og ungdommen hver for seg, men også sammen. En slik metodikk medfører at fokuset rettes både mot de foresatte og mot den unge. Under samtalen med de foresatte får politiet anledning til å legge frem bekymringsverdige forhold som ungdommen ikke trenger å høre. Under samtalen alene med ungdommen bør politiets primære fokus være rettet mot positive sider og egenskaper hos vedkommende. Når politiet prater med de foresatte alene er bevisstgjøring et sentralt moment, gjennom bevisstgjøring kan de foresatte ta ansvar for situasjonen og den unges utvikling. Hovedmålet er at politiet sammen med de foresatte skal bli enige om konkrete tiltak som vil bidra til en atferdsendring i positiv retning for den unge (s. 29-37). Ved å involvere både de

foresatte og ungdommen i vurderingen av tiltak vil det kunne skape et *”eierforhold, motivasjon for, og opplevelse av deltakelse i egen utvikling”* (POD, 2011, s. 29).

Gjennom våre bekymringssamtaler i praksis har vi erfart at vi møter på mange ulike typer foresatte. Alt fra de som føler en innkallelse er positivt for den unge, til de som mener en samtale med deres barn er sløsing med politiressurser. Da Knut Storberget var justisminister fremhevet han foreldrenes rolle som sentral i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Storberget mente at en samtale med foreldrene om deres atferd og holdninger i visse tilfeller kunne ha mer forebyggende effekt, enn en bekymringssamtale med ungdommen (Lie, 2011, s. 35). Storbergets argumentasjon kan nok være virkningsfull i familier hvor den uformell sosial kontrollen står sterkt, og der de foresatte spiller en viktig rolle i ungdommens liv. En samtale kun med foresatte ville kanskje også vært nok i tilfeller der barna kun har utvist en risikoatferd, og det som i virkeligheten trengs er at de foresatte trenger å få øyene opp for ungdommens atferd.

Både Lie og PODs veileder fremhever at foreldrene bør involveres, men sier lite om hva/hvis foreldrene ikke ønsker å anerkjenne politiets bekymring ovenfor ungdommen. Slik vi ser det er dette den største utfordringen politiet risikerer å møte når de foresatte involveres. De foresatte kan projisere barnas atferd til ytre forhold og dermed ha en naiv holdning til problemet. Dette var noe en av oss opplevde i praksis. Når politiet står ovenfor foresatte med holdningen om at ungdommen ikke har utvist et risikoatferd, kan det å legitimere deres autoritet bli et problem. På den andre siden finner man foresatte som klart ser at deres kjære har utvist en atferd hvor det må gjøres noen grep, og innser at de må spille en mer sentral rolle som grensesettere. Mestrer politiet å tydeliggjøre hvor sentral rolle de foresatte spiller vil det kunne skape en god dialog mellom de foresatte og politiet. Lykkes politiet med dette kan det i ettertid av samtalen bidra til samtaler mellom de foresatte og den unge som kanskje ellers ikke ville ha funnet sted. Samtalen kan derfor føre til at de foresatte forstår refleksjonene til den unge og kan bidra til en bedre dialog mellom dem (Lie, 2011, s. 109-110).

3.6.2 Samarbeid med andre instanser

POD sin veileder for bekymringssamtalen understreker nødvendigheten av å samarbeide med andre instanser. Politilovens § 2 samt politiinstruksen § 15 påpeker at politiet skal jobbe sammen med andre offentlige aktører. I Politiloven § 2, 6 ledd står det at;

«Politiet skal samarbeide med andre myndigheter og organisasjoner tillagt oppgaver som berører politiets virkefelt så langt regler gitt i eller i medhold av lov ikke er til hinder for dette».

Grunnene til at mange ungdom kommer på kant med loven vil ofte bestå av flere faktorer. Dette medfører at de tiltakene som vil være hensiktsmessige i noen tilfeller vil ligge utenfor politiets fagfelt og kompetanseområde. Viktigheten av samarbeid med andre instanser er derfor helt nødvendig for å sørge for en korrekt oppfølging og for å iverksette hensiktsmessige tiltak. Justisdepartementet la i 2009 frem handlingsplanen Gode Krefter som viser til elleve tiltak for å forbedre informasjonsflyten og samarbeidet mellom de ulike instansene.

«En god oppfølging av den enkelte unge lovbrøyer forutsetter en klar plassering av ansvar, forutsigbarhet og helhet i samarbeidet mellom rettshåndhevere, hjelpeapparat, hjem og skole. Informasjonsutvikling og samarbeid med sikte på barnets beste, samt kunnskap om samarbeidspartnerens kompetanse og ansvar, er viktige forutsetninger. Videre kan en aktivering av barnets nettverk være avgjørende for videre funksjon og integrering i lokalsamfunnet» (Justisdepartementet, 2009, s. 34).

Foreldrene er som nevnt en sentral samarbeidspartner, men politiet kan også involverer andre offentlige etater for å iverksette oppfølgingstiltak ovenfor ungdommene. Skolen, oppfølgingsteam og helsetjenesten vil være noen aktuelle samarbeidspartnere for politiet (Lie, 2011, s. 63). Den kommunale barnevernstjenesten fremheves som en av de mest sentrale samarbeidspartnerne i politiets arbeid ovenfor barn og ungdom. Deres primæroppgave er å sørge for at barn og unge får den hjelp og omsorg de har krav på når deres livssituasjon tilsier at det kan hemme deres utvikling eller helse (POD, 2011, s. 22).

Politiet plikter å underrette barnevernet når det foreligger grunn til bekymring for den unge. En bekymringsmelding kan derfor sendes til barnevernet uavhengig om det har skjedd et straffbart forhold eller ikke. Bekymringssamtalen kan i så måte avdekke om det er grunnlag for en bekymringsmelding til barnevernet. Politiregisterloven § 10-2 sier at når det er iverksatt etterforskning mot unge personer har politiet underretningsplikt til barnevernet. Dette åpner for at barnevernet kan delta under bekymringssamtalen hvis det anses hensiktsmessig (Lie, 2015, s. 101).

Barnevernet besitter fagkompetansen som tilsier at de kan iverksette tiltak rettet mot de bakenforliggende årsakene til ungdommens problematferd. En utfordring for politiet i

samarbeid med barnevernet kan være at de ser forskjellig på hvilke tiltak som skal iverksettes ovenfor den unge (Lie, 2015, s. 112). Fokuset til barnevernet vil alltid være å sette barnets beste i sentrum, politiet har på sin side flere hensyn de må ivareta. I tillegg til å tenke på barnets beste er etterforskning og straffeforfølgning momenter politiet må ta hensyn til i møte med den unge (POD, 2011, s. 39).

Et annet moment som kan bli en utfordring i samarbeidet mellom politiet og barnevernet er taushetsplikten. Politiets taushetsplikt omhandler personlige forhold. Når formålet er å forebygge kriminalitet kan politiet dele taushetsbelagt informasjon med andre offentlige etater. I politiregisterloven § 9-6 første ledd fremheves barnevernet som en av disse etatene. Barnevernstjenestens taushetsplikt er hjemlet i barnevernsloven § 6-7, deres taushetsplikt er mye strengere enn politiets. Barnevernet har ikke anledning til å dele personopplysninger selv om de sitter på informasjon om at den unge har begått et straffbartforhold (Lie, 2015, s. 105). Dette vil kunne hemme samarbeidet og informasjonsflyten mellom politiet og barnevernet og vanskeliggjøre at politiet får iverksatt tiltak for å forebygge kriminalitet. Samtidig er det viktig at man er bevisst på hverandres ansvarsområder, mandat og roller, dette vil gi et bedre grunnlaget for å utnytte potensialet innenfor de rammene man må forholde seg til.

3.7 Straff, hvor går grensen?

Lie (2011) viser til Andenæs sin definisjon av straff;

«Straff er et onde som staten tilfører en lovovertreder på grunn av lovovertreddelsen i den hensikt at det skal føles som et onde» (s. 124).

Lie (2011) skiller mellom to grunner til hvorfor vi straffer, de relative straffeteorierne handler om at man straffer for å forebygge fremtidige lovbrudd, mens den absolutte straffeteorien sier man straffer for å gjengjelde krenkelsen en person har påført samfunnet. Ønske er at straffeteorierne skal ha en forebyggende effekt fra et individualpreventivt og allmennpreventivt perspektiv. Individualpreventive hensyn handler om at gjerningspersonen skal tilbakeføres til samfunnet med et ønske om å forhindre nye lovbrudd. Selv om bekymringssamtalen objektivt sett ikke er å anse som straff, kan det kategoriseres som et individualpreventivt virkemiddel i form av at det skal virke rehabiliterende ovenfor den unge (s. 124-125). Justis og politidepartementet sin handlingsplan Gode krefter (2009) påpeker at

bekymringssamtalen ikke er et strafferettslig tiltak, men skal brukes i et forebyggende perspektiv (s. 32). Om bekymringssamtalen oppleves som et strafferettslig tiltak ovenfor de som inviteres frivillig til en samtale hos politiet er vanskelig å bedømme. Som nevnt tidligere er vår erfaring at majoriteten av de som ble innkalt hadde begått et straffbart forhold og var pliktig i å møte til bekymringssamtalen. Et spørsmål er derfor om bekymringssamtalens formål om å forebygge kan misoppfattes og heller oppleves som straff. Den videre drøftelsen i dette avsnittet vil derfor omhandle ungdom som innkalles etter politilovens paragraf 13.

Etter Andenæs sin definisjon er straff nødt til å være et onde personen blir påført av staten. Politiet er statens utøvende maktapparat, det vil si at politiet har monopolstatus som effektueringsorgan, gitt av staten. (Auglend, Mæland & Røsandhaug, 2004, s. 329). Ut ifra at politiet er statens utøvende maktapparat, er bekymringssamtalen da et onde?

Om det oppfattes som et onde for den aktuelle ungdommen og dens foresatte som innkalles etter paragraf 13 er en subjektiv opplevelse som det er vanskelig å stadfeste. Vår erfaring fra praksisperioden var at mange av ungdommene som ble kalt inn til bekymringssamtale opplevde det som et ubehagelig inngripen fra politiets side. De følte det var urettferdig at akkurat de ble kalt inn til politiet og hadde ofte en likegyldig fremtoning under samtalen. Ved å kun fokusere på Andenæs sin definisjon av straff, kan man dra slutningen om at en bekymringssamtale kan oppleves som straff for noen av ungdommen. Dette taler imot Justis og politidepartementet sitt ønske om at det kun skal være et forebyggende tiltak.

Ser man på Stoltenbergutvalges rapport om narkotika (2010) tar de opp temaet reaksjonsformer ved bruk og besittelse av narkotika. Her legger de vekt på at hvis en ung person blir tatt for bruk eller besittelse, må samfunnet ha et bredt register av reaksjonsformer å spille på. Det sentrale er at fokuset må ligge på forebygging og hjelp (s. 15). Lie (2011) forklarer at bekymringssamtalen kan være et virkemiddel når straff ikke er ønskelig.

Bekymringssamtalen kan derfor kategoriseres i rommet mellom straff og hjelp. Formålet med samtalen er å gi en klar reaksjon, samtidig som politiet ønsker å hjelpe ungdommen (s.105).

Politiet opplever en uønsket atferd blant en ungdom og ønsker å reagere på dette ved å innkalle til en bekymringssamtale. Uansett om bekymringssamtalen oppleves som straff, en reaksjonsform eller kun et forebyggende verktøy er det viktig at politiet bruker samtalen for å initiere forebyggende tiltak ovenfor ungdommen (POD, 2011, s. 18).

Men hva med ungdommen som samtidig begår nye lovbrudd? Fortjener de retten til å nok engang bli kalt inn til en bekymringssamtale? For ungdom som begår nye lovbrudd etter en

bekymringssamtale kan politiet benytte seg av en oppfølgingssamtale. I en slik samtale påpeker politiet sin bekymring for at den unge forsetter å begå kriminalitet. Dette kan ses på som et individualpreventivt virkemiddel der målet er ønske om rehabilitering ved å ansvarliggjøre og kartlegge ungdommens atferd (Lie 2011, s. 103-104). Men hvor går grensen mellom forebygging og dumsnill?

All fornuft tilsier at et sted må også politiet, som statens utøvende makt sette ned foten og vike fra bekymringssamtalen som deres reaksjonsform og ta sterkere virkemidler i bruk. Egge (2004) foreslår ungdomskontrakter som en alternativ reaksjonsform til straff.

Ungdomskontrakter bygger på ideen om at umiddelbart etter oppklaringen av et lovbrudd skal det inngås en avtale mellom ungdommen og foreldre på den ene siden, og politiet og andre samarbeidene instanser på den andre siden. Formålet er at det skal gis en rask reaksjon ovenfor unge lovbrøyttere, der hovedfokuset ligger på en rehabilitering av den uønskede atferden (s. 7-8). En videreføring av ungdomskontrakt er oppfølgingsteam som først var et prøveprosjekt i flere av de store byene i Norge i perioden 2006-2008. I dag er oppfølgingsteam blitt et standardisert tiltak ovenfor unge gjengangere i flere politidistrikt. Oppfølgingen tar utgangspunkt i straffeprosessloven (1981) § 69, som innebærer at det ikke blir reist tiltale til tross for at det er bevist skyld. En påtaleseunntatelse med vilkår innebærer en forpliktelse ovenfor ungdommen om å ikke begå ny kriminalitet i en bestemt periode. Påtaleseunntatelsen kan inneholde særvilkår som for eksempel rene urinprøver eller pliktig oppmøte på skolen. Blir kravene innfridd vil det straffbare lovbruddet bortfalle og det vil ikke bli registrert på rullebladet. Lie viser også til forskerne Kvillo og Wendelborg som i 2009 evaluerte effekten av oppfølgingsteam der kom de fram til at tiltaket hadde gitt gode resultater (Lie, 2011, s. 112-113). Oppfølgingsteam var et tiltak som også ble brukt på mange av de yngre lovforbryterne i byen vi hadde vår praksis, med suksess. Ofte hadde disse ungdommene blitt tatt for mindre lovbrudd. Samtidig som det var mange solskinnshistorier opplevde vi også tilfeller der ungdommen brøt vilkårene i kontrakten. Hva gjør man da?

Nilstad og Nilsen (2004) viser til at politiloven § 6 skal danne grunnlaget for alt politiet foretar seg. Har man flere alternativer skal man velge det minst inngripende midlet. Man skal ikke anvende sterkere midler enn nødvendig for å nå målet (s. 88-92). Som beskrevet i dette kapittelet har politiet flere reaksjonsformer å spille på når det gjelder forebygging av ungdomskriminalitet. Blir derimot lovbruddet alvorlig nok eller ungdommen ikke har motivasjon for positiv endring, kan siste utvei bli at politiet ikke har annet valg enn å straffe en ungdom på lik linje med en voksen person. Man kan si at bekymringssamtalens

forebyggende effekt ikke lenger er hensiktsmessig og står ikke i forhold til situasjonens alvor. Straffen vil uansett bli et stort ondt uavhengig av alder og overtredelsens art.

4.0 Avslutning

I denne oppgaven har vi belyst problemstillingen «På hvilken måte fungerer bekymringssamtalen som et hjelpemiddel i politiets arbeid med ungdom og ungdomskriminalitet?».

Bekymringssamtalen er en sentral del av politiets personorienterte forebygging, fokuset er rettet mot å ta tak i ungdom som har havnet på kant med loven. Henholdsvis ungdom som befinner seg i en risikosone for å begå et lovbrudd og de som allerede har gjort det. Å ta tak i ungdom som har havnet på kant med loven, anses som den mest effektive ressursbruken for å forebygge kriminalitet ovenfor ungdommen. Samtalen brukes som et verktøy av politiet for å kartlegge ungdommen og hele dens livssituasjon. Tanken er at jo tidligere politiet kommer på banen jo større mulighet har man til å påvirke ungdommen i riktig retning. En tidlig intervensjon gjennom bekymringssamtalen vil i mange tilfeller være et sentralt grep for å få ungdommen på riktig vei, samtidig er det viktig at politiet er bevisst på hvorfor de innkaller til bekymringssamtale og hvilke konsekvenser det kan medføre at politiet velger å involvere seg i den unges liv. Fra politiets ståsted kan samtalen virke harmløs og fremstå som et nødvendig tiltak for å hjelpe den unge, men for ungdommen kan en slik samtale føles som et svært belastende inngrep. Ungdommen kan føle seg stemplet som et avvik og en fare ved samtalen er at det kan få motsatt effekt i form av en selvoppfylgende profeti.

Etterretningsverdien en bekymringssamtale kan gi fremheves som et viktig moment av Politidirektoratet. Ungdommen kan sitte på informasjon som kan være verdifull for politiet, som de kan bruke videre i det forebyggende arbeidet. Samtalen befinner seg derfor i en gråsonen mellom et formelt avhør og en uformell samtale med ungdommen når man er ute på patrulje. Essensen med en bekymringssamtale er at det skal fungere forebyggende og hjelpe den unge. Det kan derfor oppstå et dilemma hvis den unge kommer med informasjon som er forbundet med kriminalitet. Å ha et bevisst forhold til hva som er formålet med samtalen er derfor helt nødvendig fra politiets ståsted. I ytterste konsekvens kan samtalen bli brukt som et skalkeskjul for etterretningsinformasjon og informantbehandling.

De foresatte har hovedansvaret for den unges utvikling og er primæroppdragere i ungdommens liv. Deres involvering vil kunne påvirke den unges atferd og holdninger i

positiv retning. Derfor er de en viktig samarbeidspartner som politiet må kunne bruke i det forebyggende arbeidet med ungdommen. Ved å bevisstgjøre foreldrene på deres mulighet til å påvirke ungdommens atferd kan det skape motivasjon for positiv endring. Dilemmaet kan oppstå hvis politiet oppfatter de foresatte som mindre ressurssterke og lite motiverte for å bidra til holdningsendring hos ungdommen. En konsekvens av å ikke se på foreldrene som en ressurs og samarbeidspartnere, kan være at foreldrene føler politiet undertrykker deres autoritet som oppdragere. Dette kan skape splittelse mellom politiets ønske og foreldrenes arbeid med ungdommen. Samtidig er det viktig at politiet er bevisst på deres oppgave. Politiet skal ikke fremstå som terapeuter, men de skal veilede foreldrene i det videre arbeidet med ungdommen. Samtalen kan også legge grunnlaget for å involvere andre aktører hvis det anses nødvendig for å hjelpe den unge til å unngå kriminalitet.

Det er viktig å se på bekymringssamtalen som et ledd i et helhetsperspektiv i den personorienterte forebyggingen. Ofte vil andre instanser inneha den kompetansen som kan være nødvendig for å iverksette de rette tiltakene for å skape en atferd og holdningsendring. Et samarbeid mellom politiet, barnevernet og skolen vil kunne bidra til en bedre oppfølging av risikoungdom. En utfordring i dette samarbeidet vil være deling av informasjon. Det er viktig at politiet er bevisst på at andre offentlige etater ofte er underlagt en strengere taushetsplikt. Dette kan oppleves som en begrensning for politiet ved iverksettelse av hensiktsmessige tiltak. For politiet blir det viktig å se mulighetene og ikke begrensningene i et tverretatlig samarbeid.

En utfordring med oppgaven har vært at det ikke foreligger noe konkret forskning på bruken og effekten av en bekymringssamtale. Vi setter derfor spørsmålstegn ved hva slags effekt bekymringssamtalen egentlig har. I oppgaven påpeker vi at samtalen kan bære preg av at ungdommen svarer slik de tror politiet forventer eller ønsker. Realiteten kan derfor være at samtalen fremstår som mer forebyggende enn hva virkeligheten tilsier. Bekymringssamtalen har nok derfor størst effekt hos ungdom som ønsker å innrette seg etter samfunnets normer og regler. Samtidig vil kompetansen til den som gjennomfører samtalen fra politiet være helt avgjørende for at samtalen fremstår som en dialog og ikke monolog.

I dagens samfunn favner politiets oppgaver bredt og det forebyggende arbeidet står i fokus mer enn noen gang. Alt i alt mener vi bekymringssamtalen er et viktig og velegnet verktøy. Det at samtalen har blitt integrert som et naturlig tiltak politiet benytter i arbeidet med risikoungdom illustrer dens potensiale i den personorienterte forebyggingen. Samtidig ser vi at det er en del utfordringer knyttet til hvordan samtalen fremstår per dags dato. Som vi har

påpekt i oppgaven er utarbeiding av samtalen i en dynamisk utvikling. Det kommer stadig nye retningslinjer, noe som viser at tiltaket ikke er ferdig utviklet. Bekymringssamtalen er ikke et feilfritt produkt uten fallgruver. Ved å hele tiden ha fokus på å forbedre potensialet som ligger i samtalen vil dette kunne føre til enda bedre effekt i politiets forebyggende arbeid, rettet mot ungdom på personnivå.

Litteraturliste 5.0

- Auglend, R., Mæland, H. J. & Røsandhaug, K. (2004). *Politirett*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dalland, O. (2012). *Metode- og oppgaveskriving for studenter*. (5.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Diderichsen, A. (2011). *Etik for politifolk*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Fauske, H & Øia, T. (2010). *Oppvekst i Norge*. (2. rev. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Hauge, R. (2007). *Stempling og stigmatisering*. I L. Finstad & C. Høigård (Red.), *Kriminologi* (4.utg.). (s. 300-307). Oslo: Pax.
- Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lie, E. M. (2015). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. (2.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Nilstad, M & Nilsen, J.R. (2004). *Publikumsrettet politiarbeid-Generell del*. Nesbru: Vett og Viten A/S
- Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt; ungdom, sosialisering, rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Politihøgskolen (2014). *Retningslinjer for bacheloroppgave ved politihøgskolen*. Oslo: Politihøgskolen.
- Politidirektoratet. (2011). *Veileder for politiets bekymringssamtale: Dialog for ansvar og positiv endring*. (POD- publikasjon nr. 2011/08). Oslo: POD.
- Politi-loven. (1995). *Lov av 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politi-loven)*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Politiregisterloven. (2010). *Lov av 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)*.
- Straffeprosessloven. (1981). *Lov av 22 mai nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)*. Bergen: Fagbokforlaget.

5.1 Selvvalg pensum

Egge, M. (2004). *Forsøk med ungdomskontrakter*. Oslo: Politihøgskolen. (111 sider).

Helsedirektoratet. (2009). *Fra bekymring til handling - en veileder om tidlig intervensjon på rusområdet*. Oslo: Helsedirektoratet. (96 sider).

Justisdepartementet. (2009). *Gode krefter - kriminalitetsforebyggende handlingsplan*. Oslo: Justis- og politidepartementet. (56 sider).

Nilstad, M. (2004). *Publikums rettet politiarbeid- Spesiell del*. (2.utg.). Nesbru: Vett & Viten. (4 sider.)

NOVA (2013). *Ungdata. Nasjonale resultater 2010-2012*. (NOVA rapport 10/13). Oslo: NOVA. (107 sider).

Ot.prp.nr 106. (2001-2002). *Om lov og endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet)*. Oslo: Justis- og politidepartementet. (10 sider).

Politidirektoratet (2011): *Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015*. Oslo: Politidirektoratet. Hentet 3 desember 2014 fra:

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_1138.pdf. (24 sider).

Politidirektoratet (2002). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005*. Oslo: Politidirektoratet. (31 sider).

Stoltenbergutvalget (2010): *Rapport om narkotika*. (I-1149 B). Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet. (48 sider).

Totalt antall sider ca. 487.